

J. E. Lietuvos Respublikos Prezidentui Gintanui Nausėdai 2020-11-13 Nr. 20-195GB
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui
Kandidei į Ministrus Pirmininkus Ingridai Šimonytei
Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkui Gabrieliui Landsbergiui
Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio pirmininkei Viktorijai Čmilytei-Nielsen
Laisvės partijos pirmininkei Aušrinei Armonaitei

DĖL ATEITIES EKONOMIKOS DNR PLANO

Lietuvoje šiuo metu vyksta naujos Vyriausybės formavimo procesas, tačiau tuo pat metu yra intensyviai vykdomi XVII Vyriausybės parengto Ateities ekonomikos DNR plano (toliau – DNR planas) įgyvendinimo darbai, kurie gali nulemti, kaip Lietuva naudos iš ES biudžeto planuojamas gauti lėšas visai naujos Vyriausybės kadencijai.

Lietuvos verslo bendruomenės vardu kreipiamės į J. E. Lietuvos Respublikos Prezidentą Gitaną Nausėdą, LR Ministrą Pirmininką Saulių Skvernelį, kandidatę į LR Ministrus Pirmininkus Ingridą Šimonytę, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininką Gabrielių Landsbergį, LR liberalų sąjūdžio pirmininkę Viktoriją Čmilytę-Nielsen ir Laisvės partijos pirmininkę Aušrinę Armonaitę, prašydami **laikinau sustabdyti DNR plano įgyvendinimą, iki kol jis bus peržiūrėtas naujos Vyriausybės.**

Pažymime, kad DNR planas, nors teigiama, kad yra skirtas būtent Lietuvos ekonomikos augimui, šiuo metu nėra pakankamai subalansuotas, o jame itin trūksta esminio komponento reikalingo ekonomikos raidai – bendradarbiavimo su verslu.

Esamos DNR plano priemonės, mūsų nuomone, teigiamai nepaveiks Lietuvos ekonomikos raidos dėl kelių esminių aspektų:

- **Nepakankamos sumos neduos pageidaujamo poveikio.** Sektoriams, kurie yra labai imlūs kapitalo investicijų ir kitiems kaštams, šiuo metu yra suplanuota gerokai per mažai lėšų, dėl ko esminio poveikio ekonomikai šiuose sektoriuose iš tokių mažų ir ribotų investicijų tikėtis nerealu;
- **Nenumatytos lėšos esminiam komponentui – produktų reguliacinės atitikties ir pardavimo paslaugoms.** Daugelyje sektorių, kurie yra labai imlūs žmogiškosioms investicijoms, reguliacinės atitikties, komercializavimo paslaugų kaštams, ilgiems komercializavimo procesams, šios išlaidos šiuo metu į finansavimą nėra įtrauktos, numatant išimtinai viešojo sektoriaus infrastruktūros investicijas, ir dėl šio trūkumo, tikėtina, poveikio ekonomikai nebus, nes infrastruktūra tiesiog nebus efektyviai išnaudojama;
- **Lėšų skyrimo būdas neskatina tyrėjų ir produktus kuriančio verslo bendradarbiavimo, todėl nesprenžiamą įsisenėjusi „neįveikintų klasterių“ problema.** Norint pasiekti didesnę atsirandančių verslo projektų, paremtų inovacijomis, skaičių – būtina paramos lėšomis skatinti šių projektų įgyvendinimo būdą, kur privatūs verslai dirbtų kartu su universitetais, siekiant gyvybingų idėjų tapimo produktais, kuriuos vėliau iš verslo pirks tarptautiniai užsakovai, o juos kuriant sukurtą bendrą intelektinę nuosavybę neštų naudą universitetams per dalį produkto pajamų iš užsakovų. Dabar universitetams dėl esamų priemonių nelankstumo ir trūkumo kur kas paprasčiau yra tik įsirengti infrastruktūrą ir parduoti „darbo jėgos“ paslaugas užsienio užsakovams, nekuriant jokios intelektinės nuosavybės ir jokių produktų, o tai yra tiesiog „pigus protų pardavimas“;

- **Projektų atrankoje nėra esminio kriterijaus – kas produktą pirks?** Dėl projektų atrankos sistemos iš esmės valstybės tarnautojams paliekama spręsti dėl projektų gyvybingumo, kai pasaulyje vienintelis tikras esminis veiklos rodiklis yra rinkos vertinimas – užsakovų arba rizikos kapitalo investuotojų susidomėjimas kuriamu produktu. Dėl to plane yra daug projektų, kurie rinkos poreikio kriterijaus neatitinka arba niekas to net nevertino;
- **Projektai įtraukti nevertinant, kaip tai prisidės prie BVP augimo.** Dėl kaštų-naudos analizės ir sėkmės rodiklių nebuvimo neaišku, kaip projektų tikslai prisidės prie Lietuvos BVP augimo, o komercinių tikslų iš esmės nėra;
- **Trūkstama grandis – reguliuojančių institucijų kompetencijų stiprinimas.** Dėl mažo Lietuvos inovatyvaus verslo įmonių skaičiaus ir jų menkos ligšiolinės veiklos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) srityje, nėra pritaikytos ir reguliuojančių institucijų kompetencijos. Norint pritraukti tarptautinių užsakovų Lietuvoje kuriamiems inovatyviems produktams, institucijų kompetencijų finansavimui taip pat yra reikalingos plano lėšos;
- **Stambus užsienio kapitalas eina ten, kur jau yra gera „bazė“.** Dėl mažo inovatyvių sektorių verslo įmonių skaičiaus šiuo metu yra sunku pritraukti privačius tarptautinius investuotojus, tam reikia „klasterio“ požiūrio, tuomet vietoje išaugintus startuolius jau lengviau yra parduoti užsienio fondams ir strateginiams investuotojams, nes „greenfield“ investicijų Lietuvoje jie, tikėtina, nedarys. O vietos startuoliams reikia kapitalo, kadangi inovatyvaus verslo vystymas yra labai imlus kapitalui, o rizika didelė, čia yra galimas aktyvesnis valstybės vaidmuo suteikiant pradinį kapitalą per DNR planą;
- **Reikia „pralaužti ledus“ ir iš esmės pakeisti požiūrį į inovacijas.** DNR planas nesprendžia Lietuvoje pagrindinės inovacijų komercializavimo problemos – negebėjimo mokslinių-fundamentinių žinių paversti į komerciškai patrauklius produktus ir juos komercializuoti globaliai. Tam reikalinga CRO (angl. Contract Research Organisation) išlaidas finansuoti, o tai yra brangu ir reikalauja tarptautinio lygio talentų ir paslaugų teikėjų įsitraukimo.
- **Fragmentuotos institucijos, nėra sisteminio požiūrio.** Visas inovacijų komercializavimo priemonės turėtų rengti ir prižiūrėti specializuota institucija – Inovacijų agentūra, kuri galėtų būti sukurta apjungiant šiuo metu šioje srityje dirbančias kelias agentūras ar jų dalis. Šiuo metu daug įstaigų fragmentuotai gilinasi į sudėtingą temą ir dėl to nesukuriamas stiprus kompetencijų centras. Kitos šalys, pvz. Suomija, po ilgų bandymų kurti veikiančią sistemą, priėmė sprendimą dėl tokios institucijos.

Šiuo raštu siekiame, jog pirmiausia būtų suformuotos strategijos, tuomet – tinkamos paramos priemonės, o galiausiai pereiti prie šių priemonių tinkamo įgyvendinimo. Priešingu atveju, investavus tiek dideles, tiek mažas sumas netinkamai, nebus pasiektas jos esminis efektas Lietuvos BVP augimui. Patikiname, jog verslas yra linkęs efektyviai ir konstruktyviai įsitraukti tiek ruošiant strategijas, tiek priemonės jų įgyvendinimui, tiek ir dalyvaujant įgyvendinime. Taip pasiektume aiškų strateginių tikslų įvardinimą, priemonių parinkimą pagal siekiamus tikslus, didesnę dėmesį MTEP veikloms. Tik tokiu būdu bus galima saugiai didinti finansavimą, kuris sukurs didelę pridėtinę vertę Lietuvos BVP.

Prezidentas

Andrius Romanovskis

Originalas nebus siunčiamas

Gintarė Boreikytė, el. p. gintare@lvk.lt, tel. (8 5) 212 1111